

EUROOPAN NYKYKIELTEN KESKUS ECML: NELJÄNNESVUOSISATA EUROOPPALAISTA KIELIKASVATUSTA

*Euroopan neuvoston alainen Euroopan nykykielten keskus (ECML, www.ecml.at) juhlisti neljännesvuosisadan kestänyttä toimintaansa joulukuussa 2019. Kielikoulutusta kehittämällä keskus vie eteenpäin Euroopan neuvoston ydintehtävää, eli edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta. Keskuksen toiminta kokoaa opettajat, opettajankouluttajat, tutkijat ja kielikoulutuspolitiikan kehittämään yhdessä kielten opetusta ja oppimista sekä edistämään kielikasvatuksen tehtävää. ECML rahoittaa ja ohjaa hankkeita, järjestää työpajoja ja koulutusta (*Training & Consultancy*) sekä yleisesti edistää kielikoulutuksen ja -kasvatuksen merkityksen tärkeyttä sosiaalisen yhtenevyyden vahvistamisessa ja tukemisessa. Juhlaseminaariin osallistunut väitöskirjatutkija Karoliina Inha (Jyväskylän yliopisto, SOLKI) luo tässä artikkelissa katsauksen ECML:n toimintaan.*

ECML:n juhlakonferenssi järjestettiin 5.-6.12.2019 Grazissa, Itävallassa, jossa keskus on toiminut perustamisestaan alkaen. Konferenssin tavoitteena oli tuoda esiin kielikoulutuksen nykyaasteita, esitellä juuri päättyvän ohjelmakauden tuloksia sekä lanseerata uusi ohjelmakausi vuosille 2020–2023. Konferenssiin osallistui edustajia keskuksen 33 jäsenmaasta.

Käsitys kieltenopetuksesta on muuttunut ECML:n toimintavuosina paljonkin. Keskuksen alkuaikoina tutkimuksen ja kielikoulutuspolitiikan lähtökohta kieltenopetuksen kehittämiseen oli lähinnä vieraan kielen oppiminen. Yhteisöjen muuttuessa kielellisesti ja kulttuurisesti yhä moninaisemmiksi on kielikoulutus, kielikasvatus ja kielenoppiminen laajennettu käsittämään koulun opetuskielen tai -kielten (*languages of schooling*) ja myös eri tiedonalojen kielten oppimista. Samoin yhä tärkeämpänä pidetään oppilaiden oman äidinkielen tai -kielten oppimisen tukemista. Kielikoulutus käsitetään enenevässä määrin myös kielikasvatuksena (esim. [Mustaparta 2015](#)).

Kielikasvatus on pedagoginen ja opetussuunnitelmallinen työkalu, jolla edistetään sosiaalista yhtenevyyttä, vahvistetaan moninaisuuden arvostamista ja luodaan edellytyksiä paremmalle demokratialle. Kieltenopetuksen laajentaminen kattamaan kielikasvatuksen edellyttää, että myös opettajuutta tarkastellaan uudelleen. Muiden kuin kieliaineiden opetuksen tulisi käsittää sisältöaineksen lisäksi kielellisiä elementtejä ja kieliaineiden tulisi laajeta tukemaan sisältöjen oppimista.

Suomessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) ja Lukion opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2015 ja 2019) kielikasvatus määritellään kaikkien kieliaineiden tehtäväksi. POPS2014 määrittelee toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opetuksen tavoitteisiin kasvun kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen. Niin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen kuin lukiokoulutuksen toimintakulttuurin lähtökohtana on kielitietoinen ja moninaisuutta arvostava yhteisö. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja ja kielellinen malli. (ks. myös [Mattila 2015](#)).

Suomi aktiivisena ECML:n jäsenmaana

Kullakin Euroopan nykykielten keskuksen jäsenvaltiolla on nimetyt maakohtaiset toimihenkilönsä, National Nominating Authority (NNA) ja National Contact Point (NCP). NNA nimittää jäsenmaan edustajat ECML:n työpajoihin ja konferensseihin, NCP taas toimii kansallisena yhteyshenkilönä. Suomessa näissä tehtävissä toimivat opetusneuvos Paula Mattila¹ ja opetusneuvos Anu Halvari Opetushallituksesta. Mattila on myös keskuksen hallintoneuvoston jäsen ([ECML Governing Board](#)). Lisäksi opetusneuvos Terhi Seinä toimii Euroopan kielipäivän yhdyshenkilönä (European Day of Languages, EDL) eli Suomen vastuuhenkilönä ECML:n koordinoimissa Euroopan kielipäivän tapahtumissa.

¹ Mattilan siirtyessä eläkkeelle 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö nimitti ECML:n hallintoneuvostoon ja NNA-tehtävään kouluneuvos Jorma Kauppinen.

Suomi on ollut aktiivisesti mukana ECML:n toiminnassa. Suomesta lähetetään ja myös pyydetään edustajia Grazissa pidettäviin ideointi- ja työpajoihin. Lisäksi Suomessa järjestetään vuosittain räätälöityjä koulutustapahtumia ECML:n kanssa sovittavista, ajankohtaisista aiheista (Training and Consultancy, National Support Events) .

Suomi on myös aktiivisena toimijana ECML:n rahoittamissa hankkeissa. Päättäneen ohjelmakauden hankkeista Suomi oli mukana kahdessa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvissa työskentelevä dosentti Marita Härmälä koordinoi hanketta [Developing language awareness in subject classes](#), joka jatkoi edellisen ohjelmakauden hanketta *Language skills for successful subject learning*. Hankkeessa kehitettiin eurooppalaiseen viitekehukseen (ks. alla) rinnastettuja kielitaitokuvaimia historiaan, yhteiskuntaoppiin ja matematiikkaan. Kuvaimien avulla havainnollistetaan, minkälaista opetuskielen taitoa menestyksellä oppiminen vaatii edellä mainituissa oppiaineissa.

Opetushallituksessa opetusneuvos Katri Kuukka on mukana hankkeessa [A roadmap for schools to support the language\(s\) of schooling](#). Hankkeessa kehitettiin koulujen itsearviointityökalu kielitietoisien toimintakulttuurin ja opetuskielen oppimisen tuen arviointiin. Roadmap koostuu sähköisestä itsearviointityökalusta, joka sisältää väittämät rehtorille, opettajille, oppilaille, huoltajille ja koulun muulle henkilöstölle. Työkalu tarjoaa lisäksi kielitietoisuuden hyviä käytänteitä eri ECML-projekteista ja muista eurooppalaisista hankkeista. Roadmapiin kuuluu myös koordinaattorin työkalupakki, josta itsearvioinnin vastuuhenkilö saa tukea työkalun käyttöön ja tulosten hyödyntämiseen. Roadmap käynnistyi edellisellä hankekaudella ja siirtyy uudella kaudella Training & Consultancy -vaiheeseen.

Euroopan neuvoston tuoreita koulutusta ohjaavia dokumentteja

Euroopan neuvoston vuonna 2001 julkaisema Kielten yleiseurooppalainen viitekehys (EVK/[CEFR](#)) on luonut yhdenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä kielitaidon opetukseen, oppimiseen ja arviointiin. Viitekehys tuli kovaan tarpeeseen, ja myös Suomessa EVK:ssä esitellyt kehittyvän kielitaidon taitotasot sisällytettiin jo vuosina 2003 ja 2004 ensin lukion ja sitten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Parhaimmatkin työkalut vaativat päivitystä. Vuonna 2018 Euroopan neuvosto julkaisi täydennysosan alkuperäiseen EVK:een (*the Companion volume*, https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/evk_companion_volume_tiivistelma.pdf).

Täydennysosaa varten alkuperäisiä kuvaimia päivitettiin ja täydennettiin vastaamaan nykyajan haasteisiin ja kielenkäyttötarpeisiin. Päivitystyön päämääränä oli luoda kuvaimet monikielisyydelle ja kulttuuriselle osaamiselle sekä mediaatiolle eli merkitysneuvotteluille. EVK:ssa ymmärrystä kielitaidoista avarrettiin kattamaan aiempaa paremmin kulttuurien ja toiseuksien välisen osaamisen, ts. rakentavan vuorovaikutuksen. Lisäksi luotiin kuvaimet verkkoviestinnälle. Fonologisen kehityksen kuvaimia päivitettiin siten, ettei oppijaa enää verrata syntyperäiseen puhujaan, vaan äännetietoisuutta ja äänneiden tuottamista tarkastellaan ymmärrettävyyden kannalta. Lisäksi osana ECML:n rahoittamaa PROsign-hanketta luotiin myös viittomakielelle taitotasokuvaimet alkuperäisen EVK:n pohjalta.

Samaan aikaan kun kielten viitekehystä on päivitetty, Euroopan neuvostossa on työstetty demokraattisen toimintakulttuurin kompetenssikehys (Reference Framework of Competences for Democratic Culture, [RFCDC](#)). Viitekehys esittelee niitä arvoja, asenteita, tietoja ja taitoja, joita yksilö tarvitsee osallistuakseen aktiivisesti ja vastuullisesti demokraattiseen toimintaan eri yhteisöissä. Demokratiaviitekehys on integroitu myös Suomen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin: viittauksia löytyy mm. arvopohjasta, laaja-alaisesta osaamisesta, opetuksen tavoitteista ja kielikasvatuksesta. Mediaatio, joka on keskeistä sekä kielten että demokratiaviitekehykselle, sisältyy myös uusiin Lukion opetussuunnitelman perusteisiin (2019) (ks. myös [Inha & Mattila 2019](#) sekä globaalikasvatuksen näkökulmasta [Inha 2016](#)).

ECML:n uudella ohjelmakaudella 2020–2023 ja juhlavuosideklaraatiossa vahva painotus kieltenopetuksen ja demokratiakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen

Juhlaseminaarissa käynnistettiin myös ECML:n uusi nelivuotinen ohjelmakausi, jonka teema on *Inspiring innovation in language education: changing contexts, evolving competences*. Sen ytimessä ovat monikielisyys, globalisaatio, demokratia ja nykyajan kulttuurit. Edellä kuvatut yhtenevyydet uusitun EVK:n ja demokratiaviitekehyksen välillä tunnistettiin jo ohjelmakauden suunnitteluvaiheessa. Suomi ehdotti ohjelmakauteen vielä vahvempaa painotusta kielten ja demokratiakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. Demokratia sisältyykin läpileikkaavana teemana ohjelmaan, mutta edellyttää jäsenmailta pontevuutta asian esillä pitämisessä.

ECML:n uudelle ohjelmakaudelle hyväksyttiin jälleen yksi suomalaisvetoinen projekti, *Transversal competences through languages at secondary level*, koordinaattorinaan apulaisprofessori Raili Hildén Helsingin yliopistosta. Hanke yhdistää ajankohtaisesti portfolio- ja kompetenssiajattelua ja tarjoaa tukea lukion uuden opetussuunnitelman toimeenpanolle.

Suomi toivoi uudella ohjelmakaudella jatkettavan myös varhaisen kielenopetuksen teemaa, mitä pohjusti vuoden 2018 tuntijakoasetus A1-kielen opetuksen aloittamisesta jo 1. luokalta valtakunnallisesti. Varhaisen kielenopetuksen teema jatkuu uuden ohjelmakauden hankkeella *Language learning pathways for young children*. Koordinaattorina on Flore Schank, jonka vetämään edellisen ohjelmakauden hankkeeseen suomalaiset tutustuivat syksyllä 2018 Opetushallituksessa pidetyssä työpajassa.

Euroopan nykykielten keskuksen 25-vuotisjuhlan – ja samalle vuodelle osuneen Euroopan neuvoston 70-vuotisjuhlan – kunniaksi keskus on laatinut juhlan kannanoton [Quality language education for a democratic and socially cohesive Europe: Nine ECML cornerstones](#). Kananoton tavoitteena on edistää tietoisuutta kielikoulutuksen tärkeydestä. Nimensä mukaisesti deklaraatio koostuu yhdeksästä limittäisestä elementistä, jotka luovat perustaa moninaisuuden arvostamiselle sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Suomalaisten opetussuunnitelmien näkökulmasta tiivistäen elementit ovat Opettajien ja oppijoiden kielellinen osaamisen vahvistaminen, Kielitietoinen opetus ja oppiminen; Maahanmuuttajien kielitaidot; Viittomakielet; Tukimateriaalit ja koulutus.

ECML:n juhlakonferenssissa osallistujilla oli mahdollisuus kommentoida deklaraatiota. Suomen edustajat toivat esiin yhtenevyyksiä kielten EVK:n ja demokratiaviitekehyksen välillä ja painottivat niiden esillä pitämistä ja yhdessä edistämistä.